

1

La secundària, vet-ho aquí

Llengua

SABER

- La llengua i les relacions socials
- El text
- L'alfabet

El vocabulari de l'ésser humà:
trets psicològics

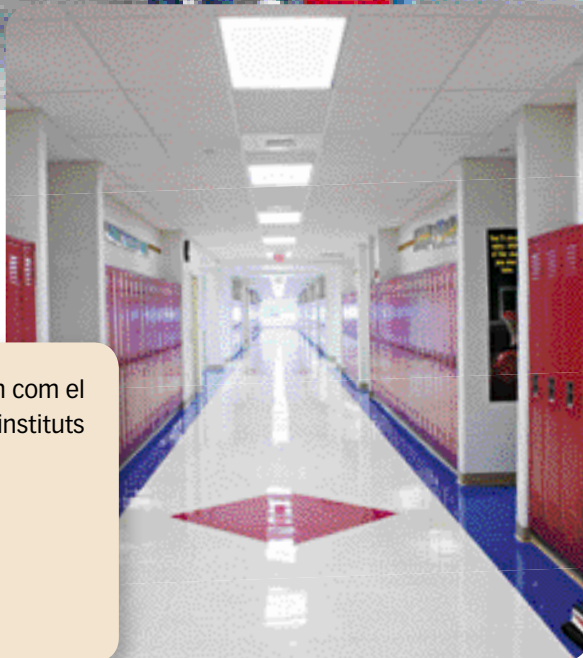
SABER FER

- Descriure oralment un lloc
- Començar a redactar un blog

Literatura

SABER

- Els textos i el llenguatge
de la literatura

Fixa't en aquestes fotografies d'instituts d'ensenyament secundari. Són com el teu? Pensa en algunes diferències importants entre el teu institut i els instituts d'aquestes fotografies i explica-les a la resta de la classe.

Pots tenir en compte els punts següents:

- Pel que fa a les instal·lacions, el pati i la façana,...
- Respecte a l'interior de les aules podríem dir que...
- El tipus d'alumnes que apareixen a les fotografies em sembla que...

Com afrontes la Secundària?

L'any passat eres a Primària i aquest any comences l'institut. Assenyala les oracions d'aquesta llista amb què estaries d'acord:

- A Els mestres de sisè estan molt per tu. [1 punt]
- B Ara no tinc tants amics a classe. [1 punt]
- C Els professors de l'institut en saben molt, de la seva matèria. [2 punts]
- D A l'institut farem pràctiques de laboratori. [2 punts]
- E A Primària fem colònies. [1 punt]
- F Ja era hora que arribés el moment d'entrar a l'institut. [2 punts]
- G Ara hauré de fer amics nous. [1 punt]
- H M'encanta fer amics nous. [2 punts]
- I M'he de llevar massa d'hora. [1 punt]
- J M'encanta treballar matèries noves com la tecnologia o les ciències naturals. [2 punts]
- K M'agrada estrenar llibres. [2 punts]
- L L'any passat coneixia molta gent. [1 punt]
- M Feia molts anys que anava al mateix col·legi. M'hi trobava com a casa. [1 punt]

Suma la puntuació de totes les oracions que has escollit i llegeix el resultat:

DE 0 A 7 PUNTS	En principi, el canvi a l'institut em fa bastanta mandra, desconfio dels professors i de les matèries. L'any passat estava molt millor.
DE 7 A 10 PUNTS	No n'estic segur del tot, però em penso que les coses m'aniran bé. Tinc ganes de fer amics i d'aprendre coses noves.
MÉS DE 10 PUNTS	M'agrada molt haver començat l'institut. En tenia moltes ganes. Segur que faré amics fantàstics i les classes aniran molt bé.

T'identifiques amb el resultat que t'ha sortit?

Qui som?

Em dic José Luis Pérez i tinc dotze anys. El vint-i-cinc de novembre en faré tretze. Ens hem mudat a Vilafranca aquest estiu per la feina del pare. Abans vivíem a Sant Martí Sarroca i anava a l'escola Jaume Balmes. Aquest any he començat 1r d'ESO en un institut de la ciutat i la meva germana 4t. Sóc aficionat a llegir històries fantàstiques i a la música. M'agrada escoltar bandes de rock com Muse. En aquesta fotografia aparec tocant la guitarra que em van regalar pel meu aniversari. Ara començaré les classes de guitarra elèctrica. Tant de bo que pogués muntar una banda a l'institut!

Hola! El meu nom és Jasmina. Tinc un germà petit que es diu Mashid. Acabo de fer dotze anys i visc a Vilafranca, però vaig néixer a Girona. Els meus pares són del sud de l'Índia, d'un poble a prop de la ciutat de Madràs, que és a la costa. Jo hi vaig de vacances a l'estiu. Allà hi tinc molts amics i m'encanta retrobar-los. Els enyoro molt, però aquí també en tinc força. M'agrada el bàsquet i jugo en un equip del barri. Les meves principals aficions són dibuixar *manga* i escoltar música. M'agraden cantants com Rihanna o Justin Bieber.

Hola! Jo sóc el Pol Massagué. Vaig néixer aquí, a Vilafranca del Penedès, el gener de l'any 2000 i sempre he viscut a la ciutat. A la tarda, després de fer els deures, m'agrada sortir amb l'*skate* amb els amics pels carrers del barri antic. També vaig al cau els dissabtes a la tarda. Hi fem moltes activitats i sortim de colònies alguns dies per Nadal i sobretot dues setmanes a l'estiu. Ens ho passem de nassos! També sóc a la colla dels castellers des dels 8 anys. És molt emocionant sentir el cap de colla cridant: «Poseu-vos rectes» o «Vinga, amunt!» i després el so de les gralles que anuncia que el castell tira amunt. Amb el meu cosí fem de dosos, els que tenen al damunt l'acotxador i l'enxaneta. Des d'allà dalt hi ha unes vistes fantàstiques de la plaça! A mi m'agraden sobretot Els Pets i La Pegatina. Fan una música molt divertida!

Em dic Eli Martínez i sempre he viscut a Vilafranca. Vaig anar a classe amb el Pol durant la Primària i ara me'l torno a trobar a l'institut. És bon noi, però a mi tot això dels castells i del cau no m'agrada gaire. A mi m'agrada més ballar. Faig dansa rítmica des dels set anys i participo en competicions per tot Catalunya. És dur però val la pena perquè coneixes molta gent nova i et mantens en forma. Les mates em costen una mica i la Jasmina m'ajuda alguna tarda. M'encanta sortir amb els amics dissabte a la tarda.

Obtenir informació

- 1** Aquests textos són fàcils d'entendre, però potser hi ha alguna paraula que no saps. Pregunta a un company si en coneix el significat.
- Reserva les darreres pàgines de la llibreta per apuntar-te'n el significat i fes una mena de recull de paraules noves.

Interpretar el sentit

- 2** Digues si aquestes afirmacions són certes o falses:

- La Jasmina va néixer a l'Índia.
- Tots quatre estudien a Vilafranca del Penedès.
- En José Luis té una germana.
- A en José Luis li agrada llegir.
- En Pol és casteller des dels 8 anys.
- A la Jasmina li agrada dibuixar.
- L'únic dels quatre que sempre ha viscut a Vilafranca és en Pol.
- L'Eli no coneix la Jasmina.
- La Jasmina té facilitat per les matemàtiques.
- L'Eli fa dansa rítmica.
- El germà de la Jasmina és més gran que ella.
- Al Pol i al José Luis els agrada Muse.
- Els pares de la Jasmina són de Madràs.
- En Pol fa d'enxaneta amb els castellers.

- 3** Els quatre nois coincideixen aquest any al primer de l'ESO en un institut de Vilafranca del Penedès. El primer dia de curs el José Luis, la Jasmina i el Pol es troben al passadís del centre, buscant el seu nom a les llistes de les classes.

Copia la conversa que tenen i completa-la.

—Hola! Em dic []

—Hola. Jo [] M'havia perdut. Hi ha tants passadissos...!

—És veritat! Ets nou al poble?

—Sí, hem arribat aquest estiu. La meva germana també ve a l'institut, a []. Tu i jo anem a la mateixa classe?

—Potser sí. Aquí hi ha les llistes. Com et dius?

— []

—A veure... 1r d'ESO B! Anem junts! T'agraden La Pegatina? Els estava escoltant.

—Bé, sí, però m'estimo més []. N'has escoltat cap cançó? Només tinc dos discos d'ells. Són boníssims. Jo toco la [] una mica. I tu? Toques algun instrument?

—No, però m'agraden molt els []. N'has vist mai? Són molt emocionants!

—Perdoneu, nois. Sabeu on és la classe de 1r B?

—Sí, al final del passadís.

—Gràcies. Em dic [] Sou de primer?

—Doncs sí. Anirem junts.

—Fantàstic. Que sabeu si es pot jugar a [] a l'hora del pati?

—Segur que sí. El pati és molt gran i hi ha pista d'esports.

Expressar-se

4 En José Luis, la Jasmina, en Pol i l'Eli parlen d'ells mateixos i de les seves aficions.

••• Busca informació, si et cal, i comenta-ho:

- On és Vilafranca del Penedès? Què en saps?
- Coneixes el grup Muse? Què en pots dir, de la música que fan?
- Com és la ciutat de Madràs? Quin temps hi fa a l'estiu, quan hi va la Jasmina?
- Què és el *manga*? D'on prové?
- Què en saps, dels castells? N'has vist mai en directe?

5 Imagina't que van a la teva classe i respon aquestes preguntes:

-
- Quin dels quatre té aficions més semblants a les teves?
 - Amb quin dels quatre creus que t'entendries millor al pati? I per fer un treball de curs?
 - A tots quatre els agrada la música. Creus que a la majoria dels nois i noies els agrada? Per què?

6 Fes ara la teva presentació, semblant a la d'aquests nois. Elabora una taula

••• amb aquestes dades: nom, lloc de naixement, família, aficions i gustos musicals.

Després redacta un text amb la informació que hi hauràs recollit. Prepara després aquesta redacció per fer-ne una lectura en veu alta a classe.

→ SABER FER

Descriure oralment un lloc

Acabes d'entrar a l'institut o a l'escola de Secundària, probablement ets en un edifici que no coneixies, en un nou ambient, amb professors nous i companys nous. Potser encara t'estàs adaptant al nou entorn, a un espai que t'era desconegut fins fa molt poc.

Abans de fer una descripció d'un lloc, cal conèixer-lo. En aquest cas, aprofitarem per conèixer una mica millor l'institut.

7 Com és el teu institut? Respon breument:

-
- Quina n'és l'adreça exacta? I el telèfon? Té pàgina web?
 - Quants pisos té?
 - Té aules de Plàstica i de Música? A quin pis?
 - Té gimnàs? Com és?
 - On és el despatx del director o directora? Saps anar-hi?
 - Com es diu el teu tutor o tutora? Saps quan té les hores de visita?

8 Explica com es va a la teva classe des de la porta d'entrada de l'institut. Descriu a poc a poc tot el recorregut que s'ha de fer com si fossin instruccions per a una altra persona.

•••

La llengua i les relacions socials

En aquestes dues pàgines ens fixarem en com se saluden i s'acomiaden les persones en diverses situacions. Començarem mirant un vídeo.

- 9 En el programa **El convidat** de TV3, el periodista Albert Om passa dos dies amb l'esportista Kílian Jornet. Mira i escolta atentament aquest fragment, que va del minut 1,20 al minut 3,42.

- 10 Albert Om ens presenta el personatge que visitarà.
Copia aquesta presentació i completa'n els espais buits.

Avui m'ha convidat un _____, l'_____ que _____ més hores i més _____ que cap altre, el _____ de la _____ Kílian Jornet m'espera a casa _____, en un _____ entre França i _____.

- 11 Compara aquesta presentació amb la que fan els nois de l'inici de la unitat. Escriu el que diria en Kílian Jornet per presentar-se.

- 12 Quines paraules fan servir els dos personatges quan es troben? Transcriu a la teva llibreta el que diuen. Amb quin gest acompanyen la salutació?

- 13 Digues si aquestes afirmacions són certes o falses:

- En Kílian és català però viu a l'estranger.
- En Kílian viu habitualment a la caravana.
- En Kílian ha participat en una competició recentment.
- Abans de dinar faran una excursió.
- La caravana té moltes comoditats.

- 14 Contesta aquestes preguntes:

- A què es dedica en Kílian Jornet?
- Quant de temps pensen passar junts?
- On dormiran?
- Per què en Kílian vol que es faci fosc mentre són a dalt de la muntanya?
- Per què no li fa falta lavabo a la caravana?

- 15 Torna a mirar el mateix fragment i busca-hi expressions que puguin acabar amb els signes de puntuació següents:

- signe d'interrogació
- signe d'admiració
- punts suspensius
- punt

- 16 Ara mira i escolta atentament aquest altre fragment (del minut 45,14 al minut 45,50) del mateix programa i contesta les preguntes següents:

- Quines expressions fan servir per acomiadar-se? Escriu-les. Quin gest fan per acomiadar-se?
- Hi ha alguna expressió que no serveix per acomiadar-se? Quina és? Per a què serveix?

Capítol d'«El convidat» en què Albert Om visita Kílian Jornet.

→ SABER FER

Començar a redactar un blog

Un blog és una pàgina web de caràcter personal. Normalment, l'autor el va actualitzant periòdicament i hi reflecteix aficions, opinions, vivències, etc. Perquè el lector sàpiga què hi pot trobar, convé que l'autor es presenti.

- 17** Redacta un breu perfil personal (8-10 ratlles) que serveixi per introduir un blog i que reuneixi almenys les característiques següents:

- Ha de contenir el lloc de residència i almenys dues aficions.
- Has de descriure't amb almenys dos trets psicològics.
- S'han de veure clarament els principals temes que contindrà el teu blog.

Has de saber

Les persones que intervenen en una conversa s'anomenen **interlocutors**. La majoria de les converses tenen una **estructura** semblant.

- L'**obertura** és la primera part de la conversa, en la qual els interlocutors se saluden i estableixen contacte.
- El **desenvolupament** és la part central de la conversa, els interlocutors parlen del tema o dels temes que els interessen.

- El **tancament** és l'última part, aquella en què el diàleg s'acaba i els interlocutors s'acomiaden

Les fórmules lingüístiques que utilitzem per saludar, acomiadar-nos, presentar-nos i agrair són **formals** o **informals** atenent a la persona a qui ens adreçem i a la situació en què ens trobem.

De la mateixa manera, els gestos, la mirada, el contacte i la distància entre els interlocutors demostren el nivell de confiança que hi ha entre ells.

- 18** Relaciona les salutacions del requadre amb la situació en què poden ser dites.
- Si hi ha més d'una possibilitat, escriu-les totes.

Bona nit • Déu vos guard • Quant de temps sense veure't! • Ei! • Hola!

- Et trobes un company de classe pel carrer.
- Una senyora gran entra en una botiga.
- La teva mare es troba la seva cunyada al mercat.
- El presentador del *Telenotícies* comença el programa.
- Un senyor es troba un antic company de feina.

- 19** També a l'hora d'acomiarar-se les expressions varien segons el grau de formalitat.
- Imagina't situacions en què faries servir aquests comiats:

- Passi-ho bé.
- A reveure!
- Adéu!
- Ha estat un plaer.
- Que vagi bé.
- Adéu-siau.

- Quin gest acompanyaria cadascun d'aquests comiats?

El text

1 Els enunciats: les oracions i les frases

Des del punt de vista de la gramàtica, una conversa com la que mantenen en Pol, la Jasmina i en José Luis és un text, és a dir, un conjunt d'enunciats relacionats entre si i que tenen sentit en una determinada situació de comunicació. Per exemple, quan en Pol diu: «—Doncs sí. Anirem junts.», està produint dos enunciats.

Hi ha dos grans tipus d'enunciats: les oracions i les frases. La diferència gramatical entre una oració i una frase és que hi hagi o no un verb:

- Les oracions són enunciats amb almenys un verb. Per exemple, Anirem junts.
- Les frases són enunciats sense cap verb. Per exemple, Doncs sí.

El punt i els signes d'interrogació i d'exclamació assenyalen un canvi d'enunciat.

2 Les modalitats oracionals

Quan algú emet un enunciat, pot tenir diferents intencions comunicatives. Segons la intenció comunicativa que es distingeixen per l'entonació, per l'ús d'un mode verbal concret (indicatiu, subjuntiu, imperatiu), per l'ús de certes paraules amb valor afirmatiu, negatiu, interrogatiu, exclamatiu o de dubte, etc., parlem de diverses modalitats oracionals.

La taula següent recull les modalitats, la intenció comunicativa que les explica i alguns exemples:

Modalitat		Intenció comunicativa	Exemples
Declarativa	afirmativa	Presentar un fet o un pensament com a real	<i>Els carrers estan bruts.</i>
	negativa		<i>L'ordinador no funciona.</i>
Interrogativa	total (es pot respondre amb sí o no)	Plantejar una pregunta	<i>Hi esteu d'acord?</i>
	parcial (la resposta és oberta)		<i>Què voleu per esmorzar?</i>
Imperativa		Donar una ordre o establir una prohibició	<i>Llença la brossa, Manel.</i> <i>No us tragueu la jaqueta.</i>
Exclamativa		Expressar una emoció o un estat d'ànim	<i>Quin embús que hi ha a la carretera!</i>
Optativa		Expressar un desig	<i>Tant de bo que no plogui el cap de setmana.</i>
Dubitativa		Presentar un fet com a hipotètic	<i>Potser canviarem de cotxe aquest estiu.</i>

ACTIVITATS

20 Llegeix aquest fragment del diàleg entre els nous companys i compta quants enunciats hi ha.

- Perdoneu, nois. Sabeu on és la classe de 1r B?
 - Sí, al final del passadís.
 - Gràcies. Em dic Jasmina. Sou de primer?
 - Doncs sí. Anirem junts.
 - Fantàstic. Que sabeu si es pot jugar a bàsquet a l'hora del pati?
 - Segur que sí. El pati és molt gran i hi ha pista d'esports.
- L'últim punt de la conversa anterior no separa res. Per a què serveix?
 - Classifica els enunciats de la conversa en oracions i frases.

21 Transforma, quan sigui possible, les oracions de l'activitat anterior en frases i les frases en oracions. Fixa't en l'exemple.

Perdoneu, nois. → Hola, nois.

Sabeu on és la classe de 1r B? → La classe de 1r B, per favor?

22 No sempre que parlem tenim la mateixa intenció. Com has vist podem expressar desitjos i emocions, donar ordres, fer preguntes o simplement informar d'alguna cosa. Tots aquests personatges diuen la mateixa oració, però el to que fan servir no té res a veure. Posa darrere de cada cas el signe de puntuació que reflecteixi l'entonació.

?

!

.

ACTIVITATS

23 Busca en la conversa que mantenen en Pol, la Jasmina i en José Luis un enunciat que compleixi els requisits següents:

- Plantegi una pregunta.
- Informi d'un fet real.
- Expressi una emoció.

■ Quin signe de puntuació porta cadascun?

24 Un d'aquests nous alumnes de l'institut expressa un desig. Quin és? Copia'l a la llibreta i subratlla l'expressió que t'ha fet pensar que era un desig.

25 Fixa't en aquest fragment del diàleg i respon les preguntes:

–Tu i jo anem a la mateixa classe?

–Potser sí. Aquí hi ha les llistes. Com et dius?

- És possible que en José Luis i en Pol vagin a la mateixa classe?
- És segur que hi aniran?
- Quina expressió fa servir en Pol per indicar que és possible però no cert del tot?

26 En Pol diu que l'emocionen els crits del cap de colla.

Busca'ls i copia'ls a la teva llibreta. Després contesta aquestes preguntes.

- Quin signe de puntuació porten?
- Serveix per expressar un sentiment o una emoció com en els casos que hem vist fins ara?
- Què expressa?

ILUS

27 A continuació t'hem reproduït un diàleg tres vegades.

Escolta'l bé i decideix quin dels tres reflecteix millor l'entonació que fan servir els dos personatges que parlen.

A. –Som-hi! Jo ja estic a punt!

–Vinc de seguida! No hem de portar res? Conviden ells?

B. –Som-hi? Jo ja estic a punt.

–Vinc de seguida. No hem de portar res? Conviden ells?

C. –Som-hi? Jo ja estic a punt!

–Vinc de seguida. No hem de portar res. Conviden ells.

28 Escriu un diàleg entre dos o tres personatges que contingui diferents tipus d'enunciats (oracions i frases) i les diferents modalitats oracionals. Fes servir punts i signes d'interrogació i d'exclamació.

■ Busca els companys que et calgui i representeu-lo.

L'alfabet

L'alfabet català està format per vint-i-sis lletres: **a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z.**

La i grega (**y**) només apareix en algunes paraules provinents d'altres llengües (Nova York). Ara bé, es fa servir molt sovint darrere de la ena (**n**) per formar el so de *nyap*.

La ce trencada (**ç**) i la ela geminada (**ll**) són lletres modificades.

Per ordenar alfabèticament les paraules cal tenir en compte:

- En el cas de les consonants, en primer lloc trobem les lletres sense modificar i després les lletres modificades: la **ç** va després de la **c** i la **ll** va després del grup **ll**.
- En el cas de les vocals, trobem primer les que no porten accent o dièresi i després les que sí que en porten (*us, ús; reina, reïna*). Si totes dues porten accent, primer trobarem la que porta accent tancat i després la que porta accent obert (*després, desprès*).

ACTIVITATS

29 Escriu el nom d'allò que representen aquestes imatges.

30 Agafa el diccionari, o connecta't a l'adreça <http://dlc.iec.cat/>, i fes aquestes cerques:

- Quantes paraules comencen amb la **y**?
- On apareix la **ç**?
- I la **ll**?

31 Escriu el nom de les lletres que formen l'alfabet català.

32 Els nous alumnes busquen a les llistes que hi ha penjades a quina classe van. Per què creus que en Pol troba tan de pressa que en José Luis va a la seva mateixa classe?

ACTIVITATS

- 33 L'ordre alfabètic és important per poder trobar amb rapidesa una determinada dada enmig d'altres molt semblants.

Digues si en els casos següents és important tenir en compte l'ordre alfabètic o no.

- La llista dels alumnes d'una classe.
- La llista de la compra del supermercat.
- El cens electoral.
- L'arxiu de pacients d'un metge.
- La programació d'un canal de televisió.

- 34 Joc. Picalletres.

- 35 Recorda la lectura del principi d'aquesta unitat i les aficions dels protagonistes: al Pol li agrada sortir amb *skate* i al José Luis li agrada la música rock.

- Aquestes dues paraules vénen de l'anglès i contenen una lletra pot freqüent en català. Quina lletra és?
- Quin esport practica la Jasmina? Com s'escriu en anglès? I en català?

- 36 Tens trenta segons per ordenar alfabèticament aquestes sèries de paraules:

club • francès • bessó • espelma • agafar • por
durícia • mel • zeta • nas

museu • tancar • premi • any • obra • figura
cavall • botó • escapar • ruc

Jonathan • Pere • Joaquim • Susanna • Sergi
Iker • Marga • Ona • Martí

- 37 Ara tindràs setanta-cinc segons per fer el mateix, però vés alerta: són més difícils!

mal • municipal • més • munió • melodia • municipi
meló • mes • munició • mel • milícia • melós

cama • crostó • caure • calçar • caps • camisa
calcar • cau • catxalot • cup • cirera • cigró

allargar • almívar • altura • alumini • alegria • alternar
al·legar • allisar • altre • alba • alfabet • al·lèrgia.

L'ésser humà: trets psicològics

Quan ens presentem, com els nois i noies del principi d'aquesta unitat, o quan parlem d'altres persones, esmentem molts trets personals que no són només físics, sinó que també són psicològics; parlem dels gustos i del caràcter, i fem servir paraules específiques, comparacions i expressions com les que treballarem en aquesta pàgina.

ACTIVITATS

38 Fes sèries de tres adjectius sinònims entre ells:

espavilat • expansiu • optimista • garrepa • fals
comunicatiu • extravertit • avar • viu • jovial • alegre
mentider • eixerit • enganyador • gasiu

39 Digues de quina de les sèries anteriors és antònim cadascun d'aquests altres adjectius:

gamarús • després • sincer • tancat • pessimista

40 Ara forma antònims afegint un prefix a aquests adjectius:

• formal	• tranquil	• responsable	• obedient
• ordenat	• pacient	• assenyat	• agraït
• agradable	• sociable	• reflexiu	• madur

41 Sovint recorrem a les comparacions per expressar com és el caràcter d'una persona.

Completa les comparacions següents amb l'adjectiu adient:

• ____ com una mula	• ____ com un ginjol
• ____ com un pèsol	• ____ com el plom

42 Què entenem quan ens diuen que algú és...

- una bleda • un lluç • un gallina • molt rata • un ase

43 Fes servir la derivació per trobar la qualitat que correspon a una persona que és:

• generosa	• gelosa	• valenta	• tendre
• discreta	• franca	• covarda	• tolerant

44 Relaciona les paraules de les dues columnes per formar mots compostos.

prim •	• content
aixafa •	• raons
panxa •	• solta
busca •	• flor
poca •	• guitarres
figa •	• mirat

Els textos i el llenguatge de la literatura

Faig saber

Jo, Joan Coll i Serrahima
veí de Vinaròs,
casat amb Cinta
Gasòliva i Ventós
fa seixanta-un anys.

Pare d'una sola filla
que viu a Montfalcó
amb un taxista
que mai se l'ha estimat
ni ens ha donat néts.

Jubilat
i amb el temps lliure
dedicat
a un tros de terra on planto
quatre cols.

Faig saber
que ahir al migdia,
després d'un any rabiós
de malaltia,
la dona del meu cor
em va deixar sol.

I en aquesta
nit estranya
convençut
he pres la decisió.

No hi ets.
T'estranyo.

Jo, Joan Coll i Serrahima
amb plenes facultats
mentals i físiques
declaro que me'n vaig amb
el meu amor.

ELS PETS

El nom

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Altres temps jo fui
Un xic temorega:
el nom m'era llarg
igual que una queixa
i em punyia el cor
quan les amiguetes
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien:

«Quin nom més bonic!
—deia alguna d'elles—,
Però no t'escau:
és nom de princesa.»

«Ai, quin nom més estrany»,
moltes altres feien;
i jo al fons del tot
sentia l'enveja
dels seus noms tan clars
de Maria o Pepa.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Però un any s'enfugí
I un altre any governa.
Aquell nom que abans
féu ma timidesa
i es tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi nu
—jo mateixa el deia—,
ara m'és honor
i m'és meravella.

Cap nom no és tan bell
damunt de la terra
com el que l'amat
em canta a l'orella,
i entra en els recers
de l'ànima meva
i em puja al cervell
i em clou les parpelles.

Del cel de l'amor
tombava una estrella...
Ara el nom em lluu
damunt de la testa
Clementina em dic,
Clementina em deia.

CLEMENTINA ARDERIU

ACTIVITATS

45 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- Abans de jubilar-se Joan Coll treballava de taxista.
- La seva principal afició és cuidar un hort.
- No veu els néts gaire sovint perquè viuen a Montfalcó.
- La seva dona se n'ha anat a cuidar la mare malalta.
- Joan Coll enyora molt la seva dona.

46 Els *Pets*, en aquesta cançó, fan que Joan Coll ens expliqui la seva història en primera persona. En quin d'aquests tipus de document et fa pensar?

- Un currículum.
- Un testament.
- Un diari personal.
- Una carta al director.

■ Justifica la teva resposta.

47 Llegeix el poema de Clementina Arderiu i fes aquestes activitats.

- Busca el significat d'aquestes paraules.

gamarús • després • sincer • tancat • pessimista

- De petita, no li agradava el seu nom. Per què?
- De gran, en canvi, ens diu que se sent molt orgullosa del seu nom. Quina ha estat la causa d'aquest canvi d'actitud? Què ha fet que el nom ara li soni gairebé com si fos un cant?

1 Els textos literaris

Els textos que hem anat trobant fins ara al llarg de la unitat tenen una intenció eminentment pràctica. Els inicials, per exemple, servien a tres nois i noies per presentar-se ells mateixos. En canvi, la cançó dels *Pets* i el poema de Clementina Arderiu són textos literaris amb una clara **intenció artística o creativa**. També presenten personatges, però l'objectiu és ben diferent. La cançó dels *Pets* parodia el testament d'un home, Joan Coll, probablement inventat, que pretén emocionar els qui l'escoltin. En el poema de Clementina Arderiu el ritme és molt marcat i el to, molt íntim.

Els textos literaris, tant populars com cultes, tenen valor en ells mateixos, perquè responen a una intenció estètica.

ACTIVITATS

48 Fes una taula amb la informació que donen d'ells mateixos en José Luis, en Joan Coll i la Clementina Arderiu. Has d'incloure-hi: edat, lloc de residència, aficions, membres de la família i sentiments.

- De quin personatge tenim menys dades concretes? Què predomina en canvi en el seu text?

Sol, solet...

Quan jo era petit
vivía arraulit
en un carrer negre:
el mur hi era humit,
pro el sol hi era alegre.

Per'llà Sant Josep
el bon sol solet
lliscava i lluià
pel carreró estret.

I en un cos neulit
llavors jo sentia
una esgarripança
de goig i alegria.

JOAN MARAGALL

ACTIVITATS

49 Contesta aquestes preguntes:

- Quins sentiments expressa el poeta?
- De quina època de la seva vida ens parla?
- D'on creus que treu el títol del poema?

2 El llenguatge literari

En els poemes i cançons trobem paraules cultes que no fem servir habitualment però que designen realitats que formen part de la vida quotidiana. Això és així perquè el **llenguatge** dels textos literaris és **més elaborat** que el de la resta de textos que fem servir normalment. Això vol dir que l'escriptor dóna tanta importància o més a la manera com estan expressades les seves idees i sentiments que a la realitat a què es refereix. L'expressió literària reforça el missatge que es vol transmetre.

En el poema de Joan Maragall trobem també algun dels trets característics del llenguatge literari i, concretament, poètic:

- El **ritme**. A diferència dels textos de presentació de l'inici de la unitat, els versos de Maragall poden ser recitats. En fer-ho, adoptem una entonació provocada pel mateix autor seleccionant i organitzant les paraules d'acord amb les síl·labes tòniques.
- La **rima**. El poeta ha fet acabar determinats versos amb els mateixos sons amb la intenció artística de reforçar el ritme i la sonoritat del text en el seu conjunt.
- L'**alteració de la lògica**, és a dir, la presència d'elements que no acceptaríem en la vida real, fora de les convencions literàries. En aquests versos, el poeta atribueix un estat d'ànim humà a un ésser inanimat.

ACTIVITATS

50 Observa l'acabament dels versos de la primera estrofa i respon:

- En quins versos es repeteix el final en **-it** com en el primer?
 - Com acaben els altres dos?
- Comprova si en la resta del poema hi ha altres acabaments que coincideixin.

51 Copia a la teva llibreta els versos 2, 4 i 6 i marca amb una creu les caselles que corresponguin a les síl·labes que pronuncies amb més intensitat, seguint el model.

Model: vers 1

Quan	j <u>o</u> e	ra	pe	tit
	X			X

52 Al llarg del poema Joan Maragall juga amb diversos contrastos. Explica per què es contraposen els elements següents:

Humitat • sol

Negror • alegria

Carrer estret i cos neulit • goig i alegria

53 En el poema, Maragall atribueix a un ésser inanimat una característica pròpia de les persones. Quin és aquest element i quina és la característica atribuïda?

54 Per parelles, discutiu quin dels textos literaris que heu llegit us sembla...

- ...més original.
- ...més sincer.
- ...més crític.
- ...més romàntic.
- ...més innocent.
- ...més evolutiu.

■ No us oblideu d'explicar per què trieu cada text.

LLENGUA I COMUNICACIÓ

55 Posa guions, signes d'admiració i d'interrogació en aquest breu diàleg:

- Andrea, pots venir un moment.
- Ah. Sí, un moment, que acabo una cosa. Ja vinc, ja vinc.
- Vine, sisplau.
- Quina pressa, no. Què passa.
- El profe de mates va dir que l'examen era dimarts, oi.
- No, no. L'examen és demà passat. Ets una despistada. Que no t'apuntes les coses?
- Sóc un cas. M'hi hauré de posar avui mateix.

56 Aquestes oracions es refereixen a dos contextos diferents i no demostren gaire bona educació.

Torna-les a escriure de manera que mostrin més respecte.

Al carrer

- Ei, on és el carrer Provença?
- La parada del metro?
- On para la biblioteca municipal?

A classe

- Dóna'm un bolígraf!
- El meu estoig!
- Passa'm el llibre!

GRAMÀTICA

57 Digues si les oracions següents són declaratives, interrogatives, imperatives, exclamatives, optatives o dubitatives:

- Dissabte comença la Festa Major al barri.
- Com te dius?
- Baixa ara mateix de la cadira!
- Tant de bo se me'n vagin aviat aquests grans de la cara.
- Potser hauria d'haver estudiat una mica més.
- Em deixes deu cèntims?
- Òndia, quina patacada!
- Dimarts a la tarda obren la biblioteca.
- M'agradaria anar de vacances a la costa.
- L'Enric es deu haver perdut perquè fa estona que l'espero.
- A veure si escrius sense tantes faltes!
- Vindrà a casa meva aquesta tarda?

58 Assenyala els enunciats que són oracions i els que són frases en aquest diàleg:

- Hola, com te dius?
- Pere. I tu?
- Lali. Vas a primer?
- No, a segon. Vius al poble?
- Sí, al carrer Major.
- Ah, prop de casa! Bé, ja ens veurem.
- D'acord. Adéu.

59 Escriu una oració imperativa que podria ser resposta de cadascuna d'aquestes oracions:

- No puc sortir de casa perquè plou molt.
- He d'arribar a casa abans de les 3.
- Em sembla que me'n sortiré, amb aquest examen.
- No goso dir-li al professor que m'he descuidat el treball a casa.

60 Explica la diferència entre les oracions optatives i les dubitatives a partir d'aquests dos exemples.

- Amb una mica de sort farà sol el cap de setmana.
- M'agradaria sortir a la muntanya d'excursió.

ORTOGRAFIA

61 Ordena alfabèticament aquestes sèries de paraules:

mas • més • mes • mos • massa

força • forçut • forces • forçà • forçar

compres • comprés • comprès • compra

alegria • al-legoria • al-lèrgia • alerta

- 62 Ordena alfabèticament aquestes altres sèries de paraules, més llargues:

electricitat • electrizant • electricista
electrificar • elèctric • elèctricament

extensivament • extensió • extens
extensiu • extensible • extensor

VOCABULARI

- 63 A partir d'aquests adjectius masculins, escriu la forma femenina i un nom de la mateixa família:

• optimista	• envejós
• egoista	• antipàtic
• tafaer	• hipòcrita
• indecís	• solitari

- 64 Escriu un nom derivat d'aquests adjectius:

• generós	• tímid
• trist	• amable
• feliç	• nerviós
• alegre	• responsable

- 65 Escriu un adjectiu derivat d'aquests noms:

• mandra	• neguit
• por	• fàstic
• terror	• fe

LITERATURA

- 66 Llegeix aquest poema i respon les dues preguntes:

*Aquest homenet que tot ho fa bé
que sempre camina, que sempre camina,
aquest homenet que res no pot fer,
des d'ara en direm l'home del carrer.*

FRANCESC PI DE LA SERRA,
L'home del carrer

- En quins versos es repeteix el final?
- Separa les paraules en síl·labes i subratlla les que pronuncies amb més intensitat.

- 67 Llegeix aquest altre poema i respon les preguntes:

*El Desembre congelat
confús se retira;
Abril, de flors coronat,
tot el món admira,
quan en un jardí d'amor
neix una divina flor
d'una rosa bella,
feconda i poncella.*

- Busca-hi una característica pròpia de persones que s'aplica a un ésser inanimat.
- Busca-hi un contrast.

Una notícia alarmant

I aleshores, mentre la Clàudia i l'Arcadi s'acomiadaven, vaig rebre una trucada del Jojo i la Tempesta. Era una trucada misteriosa. No acabaven de dir el que volien dir.

–És que t'ho hauríem d'haver dit abans.

–I com que no ens atrevíem et truquem avui perquè demà no t'agafi de sorpresa.

–Si ens esperem un dia més, ja no t'hauríem avisat.

–I els amics avisen.

Jo estava nerviós i no entenia res.

–Què m'heu de dir?

–No t'espantis, eh?

–De què?

–El Barber va a la nostra classe.

Se'm van encendre totes les alarmes. La fama del Barber havia arribat fins al meu barri. Les llegendes urbanes deien que feia dos metres, que havia estat expulsat de cinc escoles, que matava amb les seves pròpies mans els alumnes que li queien malament i que va fer explotar una traca en una classe de Matemàtiques. Així doncs, el Barber... existia?

–De debò?

–Sí, i no suporta els nouvinguts.

–Què vols dir?

~~Que anirà per tu i pel Pernil.~~

Que anirà per tu i pel Pernil.

–Si no li hem fet res!

–És igual.

–Però vosaltres sou els nostres amics i ens defensareu, oi?

–El Barber és més fort.

–I més bèstia.

–I té més amics.

Vaig penjar espantat. M'havien ficat la por al cos.

Quan ja era al llit, va sonar la divuitena trucada del Pernil.

–Em sembla que demà em posaré malalt i no podré venir a escola.

–Apa!

–M'està pujant la febre.

També havia rebut la trucada del Jojo i la Tempesta. Vaig intentar animar-lo.

–Tio, tranqui, duré una pilota.

–Jo no sé jugar a futbol, però puc portar un Monopoly.

Em vaig enfadar. El Pernil era ben capaç de fer el ridícul el primer dia d'escola

amb un Monopoly.

–Ni se t'acudeixi! Faràs de porter. Tindrem la pilota i anirem amb la Tempesta i el Jojo i els seus amics. Som una colla amb pilota. Què ens importa el Barber? Passem del Barber!

Suposo que vaig ser convincent i el vaig engrescar. L'endemà es va presentar amb uns pantalons llargs, un bocata de fuet i una motxilla del seu pare fent veure que era heretada del seu cosí. Era del seu pare perquè duia l'escut de la Generalitat i les sigles dels Mossos d'Esquadra.

ACTIVITATS

- 68 En el text no apareix l'inici de la conversa telefònica. Escriu-la fent servir alguna fórmula lingüística de salutació adequada.
- 69 Busca en el text una oració exclamativa, una declarativa i una interrogativa.
- 70 Busca-hi també un exemple d'oració i un altre de frase i explica'n la diferència.
- 71 Ordena alfabèticament les paraules de la primera oració del primer paràgraf.
- 72 Digues tres o quatre adjectius que es podrien aplicar al personatge que parla en primera persona.
- 73 Explica el significat de les expressions següents o digues-ne una d'equivalent:
 - Se'm van encendre totes les alarmes.
 - Anirà per tu.
 - Ficar la por al cos.
- 74 Fes una redacció d'unes 100 paraules explicant per què el text que acabes de llegir és literari encara que no tingui figures retòriques o el llenguatge no sigui gaire elaborat.